

GYULAY DÁNIEL

A verbális bűncselekményekkel szembeni jogos védelem

„A védekezést támadás előzi meg. Az elhárítás válasz a támadásra. A védekezés azért jogos, mert a támadás jogtalan. A jogosan védekező a jogot védi a jogtalansággal szemben.”¹

A Btk. 22. § (1) bekezdés megállapításának feltétele a saját vagy más személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás.² Támadás csak olyan tevékenység vagy mulasztás lehet³, amely részben vagy egészben kimeríti valamely, a különös részben büntetni rendelt törvényi tényállás objektív elemeit⁴, vagy olyan helyzetnek kell fennállnia, hogy ezek megkezdésével azonnal vagy rövid időn belül reálisan számolni kelljen.⁵ Az uralkodó joggyakorlat és jogirodalmi álláspont szerint a támadás jogtalansága objektív alapokon nyugszik, ezért az független az elkövető egyedi bűnösségétől.⁶

Ahogy azt a 4/2013. BJE határozat is megállapítja, a jogtalan támadás általában erőszakos cselekmény. Ez az általában kifejezés azonban magában foglalja azt a kisebb százalékban megtalálható, erőszakos cselekmény fogalmának meg nem feleltethető támadási lehetőséget is, amelynek fennállása esetén a támadás még mindig megállapítható. Következésképpen – ahogy az sem a törvényben, sem pedig a jogegységi határozatban nem szerepel – az erőszak mint mód nem feltétele a jogos védelem megállapításának.

¹ 4/2013. BJE

² 2012. évi C. tv. 22. § (1) bek.

³ A támadás mulasztással történő elkövethetősége szempontjából szintén eltérő álláspontok uralkodnak.

Míg a 4/2013. BJE határozat csak a tevőleges magatartást tekinti a jogos védelem alapjának, addig *Belovics Ervin* vagy *Gál Andor* a mulasztást is idesorolja. Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog I. Általános Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 245. o.*; Gál Andor: *A Kúria jogegységi határozata a jogos védelemről. Egy nem egyértelmű tartamú kvázi jogforrás gyakorlatot determináló hatásainak veszélyeiről. Jogesetek Magyarázata, 2014/3., 27–28. o.*

⁴ BH 1996.70. Az ítélkezési gyakorlat szerint az intézett támadás akkor is megállapítható, ha a cselekmény büntethetőségéről nem a Btk., hanem a szabálysértési törvény rendelkezik, feltéve, hogy ennek a szabálysértési cselekménynek az elkövetési ismérveit a Btk. határozza meg.

⁵ Busch Béla (szerk.): i. m. 245. o.

⁶ Gál Andor: *A jogos védelmi helyzetet kiváltó támadás jogtalanságáról. Jogtudományi Közlöny, 2017/1., 36. o.*

A jogsértő cselekményre adott válasz a védekezés. A védekezés egy szükségyszerű, elhárító jellegű magatartás.⁷ Megállapításának feltétele, hogy a támadó ellen irányuljon, és ahogy a jogtalan támadás, úgy az arra adott reakció is kimerítse a Btk. Különös Részében meghatározott valamely tényállást.⁸ Ez a védelmi magatartás addig tekinthető jogszerűnek, míg a támadás megkezdésére számítani lehet, vagy amíg a támadó cselekmény tart.⁹ Amennyiben ugyanis a megtámadott személy ezen időtartam eltelte után valósítja meg a Btk. Különös Részében nevesített egyik tényállást, akkor az elkövető felelősségre vonható.¹⁰

Tekintettel arra, hogy a jogos védelem részletes jogirodalma annak intézményével mélyrehatóan foglalkozik, tanulmányomban csak a rágalmazás és becsületsértés dogmatikai elemzésével – azon belül is a személyek ellen irányuló jogtalan támadással – foglalkozom. A leszűkített területet érintően a jogos védelem dogmatikájában két jelentősebb változás is bekövetkezett. Egyrészt a 2009. évi LXXX. tv. szakította az addig uralkodó – a Legfelsőbb Bíróság által elfogadott 15. számú Irányelv III. pontjában is kinyilvánított¹¹ – menekülési kötelezettséggel. Másrészt újdonságként vetődött fel a szükségesség követelménye, amely szintén az említett irányelvben előírt, bírói gyakorlaton alapuló, arányosság követelményét váltotta fel.

A rágalmazás és becsületsértés alkotmányos alapja

A kutatás kiindulópontját az alapjogok jelentik. Az alaptörvény alapjogi katalógusában primer helyet élvez az élethez és az emberi méltósághoz való jog¹², amelyek abszolút jogokként¹³ az alapjogi piramis csúcsán helyezkednek el. Dogmatikai mivoltuk tekintetében az összes többi alapjog kiindulópontjai, illetve az Alkotmánybíróság gyakorlatának megfelelően magát a személyt

⁷ 4/2013. BJE

⁸ A 2012. évi C. törvény indokolása a büntető törvénykönyvről.

⁹ Busch Béla (szerk.): i. m. 248. o.

¹⁰ Lehetséges ugyan, hogy ebben az esetben csak privilegizált esetért lesz felelősségre vonva. Bővebben lásd erős felindulásban elkövetett emberölés; 3/2013. BJE

¹¹ 1981. november 23-án.

¹² Alaptörvény II. cikk.

¹³ Balogh Zsolt: Alapjogok korlátozása. In: Drinóczi Tímea – Jakab András (szerk.): Alkotmányozás Magyarországon 2010–2011. I. Pázmány Press, Budapest–Pécs, 2013, 138. o.

testesítik meg.¹⁴ A modern demokráciában azonban nem kizárólag ezek az alapjogok állnak a személyek rendelkezésére, hanem például a véleménynyilvánítás szabadsága¹⁵, illetve az ehhez tartozó szólásszabadsághoz való jog is.¹⁶

A kiemelés alapja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának, illetve az emberi méltóságnak és a jó hírnév védelmének egymás melletti érvényesülése szükségessé teszi a rágalmazás és a becsületsértés tényállásainak megalkotását. E két deliktum jogi tárgya – a jogi személyek és személyösszességek jogi tárgyát jelen tanulmányban nem vitatva – a becsület, illetve a társadalmi megbecsülés, amely a természetes személyek tekintetében az emberi méltóság és társadalmi megbecsülés védelmét szolgálja.¹⁷ Az alapjogok azonban nem korlátozhatatlan jogok. Ahogyan azt *Balogh Zsolt* is megfogalmazza, ha minden alapjog korlátozhatatlan volna, akkor az e korlátozhatatlan volt miatt válna maga az alapjog érvényesülésének gátjává, és végső soron ez vezetne az alapjogi értékrendszer széteséséhez.¹⁸

A rendszer hierarchizálása és fenntarthatósága érdekében maga az alaptörvény rendelkezik a korlátozás lehetőségéről, amelynek feltétele az alapjogi teszt.¹⁹ E megoldás mellett azonban az alaptörvény egy jogspecifikus korlátozási okot is deklarálna a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatban, amikor is az alapjog maga határozza meg, hogy melyik másik alapjog érdekében lehet azt korlátozni²⁰, kinyilvánítva ezzel, hogy az emberi méltóság előtt még a véleménynyilvánítás szabadságának is meg kell hajolnia. A korlátozás mértékét azonban nem az alaptörvény határozza meg, hanem az alaptörvényen, a Ptk.-n, Btk.-n és a szabálysértési törvényen nyugvó jogalkalmazói gyakorlat.²¹ Ez az az alapjogi korlátozás, amely alkotmányos jogalapot teremt a rágalmazás és becsületsértés büntetőjogi tényállásának.

14 Az Alkotmánybíróság személy fogalmi dogmatikáját a 8/1990. (IV. 23.) AB határozat teremti meg, amelynek gyakorlatát követi például a 64/1991. (XII. 17.); a 36/1994. (VI. 24.); a 7/2014. (III. 7.); a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat. Zakariás Kinga: Az élethez és az emberi méltósághoz való jog. In: Schanda Balázs – Balogh Zsolt (szerk.): Alkotmányjog – Alapjogok. Pázmány Press, Budapest, 2014, 75. o.; Schultz Márton: Gondolatok a személyiségi jogok generálklauzulájáról és az emberi méltóságról. Magyar Jog, 2016/12., 688. o.

15 Alaptörvény IX. cikk.

16 Alaptörvény VI. cikk.

17 Busch Béla (szerk.): Büntetőjog II. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014, 283. o.

18 Balogh Zsolt: i. m. 138. o.

19 Alaptörvény I. cikk (3) bek.; Bővebben lásd 20/1990 (X. 4.) AB határozat.

20 Balogh Zsolt – Schanda Balázs: Alapjogok – Általános Rész. In: Balogh Zsolt – Schanda Balázs (szerk.): i. m. 44. o.

21 Például 36/1994. (VI. 24.) AB határozat; BH 2017.2.43.; BH 2016.12.323.; EH 2013.11.B21.

Ha azonban az említett Btk. Különös Részében nevesített törvényi tényállások az alaptörvény alapjogi deklarációiból levezethetők, akkor a jogos védelem dogmatikáját, illetve a rágalmozással és becsületsértéssel szembeni jogos védelmi lehetőségeket is az alaptörvényből kiindulva kell görcső alá venni.

A jogos védelem alkotmányos alapját az alaptörvény V. cikke nevesíti, amely az I. cikk (1) bekezdésből vezethető le. Az állam védelmi kötelességének ugyanis nemcsak akkor kell fennállnia, ha mint hatalmi szerv jár el, hanem akkor is, amikor észlelésének vagy lehetőségének hiányában nem tudja az alapvető jogokat az ezeket gyakorló személyek számára garantálni. Ezért az állam egy kvázi virtuális pajzsaként teremti meg a jogos védelem intézményét. Az új alaptörvény azonban az alapjogi rendszer részbeni változását idézte elő, deklarálva a véleménynyilvánítás emberi méltósággal szembeni korlátozását²², a szükségesség–arányosság tesztjét²³, illetve alapjogi szintre emelte a személy és a tulajdon védelmét.²⁴ Ennek következtében az alaptörvény 2012. január 1-jei hatálybalépése után megalkotott új Btk. már egyértelműen az új alapjogi rendszeren nyugszik. Következésképpen, az eddig külön nevesített alapjogi bázis nélküli jogos védelem intézménye immár az alaptörvény V. cikkén alapul. Ez az alapjog pedig a személy kifejezést használja. Ha pedig az alaptörvényben említett személy fogalom az ember élethez való jogával és emberi méltóságával azonosítható²⁵, akkor az emberi méltóság sérelme esetén is alkalmazható a jogos védelem. Mivel pedig az Alkotmánybíróság a rágalmozást és becsületsértést a 7/2014. (III. 7.) és a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat esetén is az emberi méltóságból vezeti le, ezért a jogos védelem e törvényi tényállások – mind a verbális, mind a nonverbális megjelenési forma – megvalósulása esetén is alkalmazható, kiegészítve ezt a becsületsértés tetteles minősítésével. E következtetés megerősítését szolgálja a Kúria 4/2013. BJE határozata, amely a jogos védelem dogmatikai alapját az emberi méltóságból vezeti le.²⁶ Következésképpen, úgy vélem, hogy mivel a belső jog rendszerében az alaptörvény a büntetőtörvény forrása²⁷, illetve törvény nem mondhat ellent az alaptörvénynek, alapjogot pedig csak törvénnyel

²² Alaptörvény IX. cikk (4) bek.

²³ Alaptörvény I. cikk (3) bek.

²⁴ Alaptörvény V. cikk

²⁵ 8/1990. (IV. 23.); 36/1994. (VI. 24.) AB határozat

²⁶ 4/2013. BJE

²⁷ Busch Béla (szerk.) (2012): i. m. 127. o.

lehet korlátozni²⁸, ezért a Kúria 4/2013. BJE határozatában megállapított korlátozás, amely szerint verbális bűncselekménnyel szemben nem lehet jogos védelmet alkalmazni, az önvédelem lehetőségének kizárása miatt, alkotmányellenesnek tekinthető.²⁹

A védelmi cselekmény kérdése

A jogos védelem körében meg kell különböztetnünk a megelőző jogos védelmet és a 22. § (1) bekezdés szerinti jogos védelmet. Míg az utóbbi értelmében – az egységes gyakorlatnak megfelelően – a védekező akár a támadó személy életét is kiolthatja, addig a megelőző jogos védelem esetén mindig azt kell vizsgálni, hogy mi lehet az a maximális sérelem, amelyet a támadás okozhat, ugyanis a védelmi eszköznek ehhez kell igazodnia.³⁰ A kétféle jogos védelem tekintetében meghatározó különbség, hogy míg a 21. § vonatkozásában egy jogtalan támadás előtti védelmi cselekményről beszélhetünk, addig a klasszikus jogos védelem esetén a védekezés csak a közvetlen fenyegetettség vagy az intézett jogtalan támadás időtartama alatt fejthető ki. Következésképpen, verbális bűncselekmény esetén meg kell különböztetnünk azt a cselekményt, amelynek kifejtésére a bűncselekmény befejezettsége és bevégeztsége között kerül sor attól, amely e sértés abbahagyása után valósul meg. Előbbi esetben ugyanis a védelmi cselekménnyel a fennálló jogtalan támadás elhárítására kerül sor, utóbbiban azonban már nem lehet jogos védelemről beszélni, hiszen hiányzik annak egyik eleme, a jogtalan – intézett vagy közvetlenül fenyegető – támadás. Ennek okán verbális bűncselekménnyel szemben csak a verbális sérelem ideje alatt valósítható meg a jogos védelem, hiszen hosszabb gyalázkodásnál a befejezettség és a bevégeztségi – mind rágalmozás, mind becsület-sértés megvalósításakor – elválhat egymástól, ezért ez alatt az időtartam alatt megnyílik a személyek lehetősége a klaszszikus jogos védelem igénybevétele. Helyesen zárta tehát ki a Fővárosi Törvényszék a verbális bűncselekmé-

²⁸ Balogh Zsolt: i. m. 133–137. o.

²⁹ Hasonló következtetésre jutott *Karsai Krisztina*, e szerint a 4/2013. BJE határozat verbális bűncselekményekre vonatkozó kivétele súlyosan sérti az alaptörvény XXVIII. cikke szerinti törvényesség követelményét. *Karsai Krisztina: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. CompLex Kiadó, Budapest, 2013, 88. o.*; *Mészáros Ádám* nem fejt ki ugyan az álláspontját, de „elgondolkodtatónak” tartja *Karsai Krisztina* konklúzióját. *Mészáros Ádám: A jogos védelem elvi és gyakorlati problémái. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2015, 77. o.*

³⁰ *Tóth Mihály: A jogos védelem hagyományos határai és kiterjesztésük első tapasztalatai. Magyar Jog, 2016/10., 568. o.*

nyekkel szembeni jogos védelem alkalmazását, amikor a sértett sértő megjegyzése után a vádlott a helyszínről annak érdekében távozott el, hogy kést szerezve a sértettet több alkalommal megsúrja.³¹ Az említett ügyben azonban a minősítés nem azért volt megfelelő, mert verbális bűncselekménnyel szemben nem lehetne védekezni, hanem azért, mert a vádlott cselekményekor már nem álltak fenn a jogos védelem dogmatikai követelményei.

Mit tekinthetünk azonban a verbális bűncselekmények esetén szükségesnek? Ahogy azt a 4/2013. BJE határozat is megállapítja, a védelmi cselekmény egyetlen kritériuma a szükségesség.³² A szükségesség és arányosság mikénti alkalmazásának kérdésében azonban az egyes jogtudósok perspektívái között ellentétek uralkodnak.³³

A magam részéről nem értek egyet a szükségesség és az arányosság fogalmának azonosításával. A 4/2013. BJE határozat megállapítása szerint: „A szükségesség azt jelenti, hogy a védekezőnek a jogtalan támadás elhárításához enyhébb védekezési mód nem állt rendelkezésére, mint amelyet alkalmazott.”³⁴ Ezzel szemben a 15. számú irányelvnel, az élet elleni támadásnál az arányosság vizsgálata fel sem merült. A testi épség elleni bűncselekményeknél az arányosság megállapítása azonban komplexebb kérdést vetett fel.³⁵ Helyesnek tekinthető a témában Mészáros Ádám joggyakorlati összegzése, amely szerint testi épség elleni cselekmények esetén a szándékos emberölés már túllépésnek volt tekinthető.³⁶ Igazat kell adni annak az álláspontnak is, amely szerint az arányosság és a szükségesség több esetben is fedheti egymást. Előfordulhatnak azonban olyan esetek is, amikor ezek elválnak egymástól. Az imént említett esetben például, míg a 15. számú irányelv alapján elkövetett szándékos emberölés – mint védelmi cselekmény – már a túllépést

31 Fővárosi Törvényszék B.470/2013/131.

32 4/2013. BJE

33 Ujvári Ákos: A jogos védelem és az arányosság kérdései a 4/2013. Büntető jogegységi határozat tükrében. Magyar Jog, 2014/4., 214–218. o. Gál Andor álláspontja szerint az arányosság követelménye egy továbbra is létező fogalomként van jelen. Gál Andor: A Kúria jogegységi határozata a jogos védelemről. Egy nem egyértelmű tartamú kvázi jogforrás gyakorlatot determináló hatásainak veszélyeiről. Jogesetek Magyarázata, 2014/3., 31. o. Tóth Mihály álláspontja szerint „Nem tévedünk tehát, ha az arányosság fogalmát a szükségesség értelmezésével összefüggésben, akár annak immanens részeként vizsgáljuk”. Tóth Mihály: i. m. 570. o. Ott István álláspontja szerint, amennyiben az arányosság követelménye nem szűkíti a szükségességet, akkor alkalmazásának nincs akadálya. Ott István: Adalékok a jogos védelem vitatott kérdéseihez. Magyar Jog, 2014/10., 582. o. Mészáros Ádám álláspontja szerint, ha a védekezés szükséges, akkor az elhárítás szükségessége valójában az arányossággal azonosítható. Mészáros Ádám: i. m. 62–65. o.

34 4/2013. BJE határozat

35 15. számú irányelv

36 Mészáros Ádám: i. m. 67. o.; BH 2002.419.; 2003.175.; BH 2005.1.; BH 2007.178.

valósítaná meg, addig a 4/2013. BJE határozat vonatkozásában ez adott esetben akár a szükségesség fogalmán belül maradva, a megengedett védelmi magatartást valósíthatná meg. Nem lehet ugyanis egymáshoz viszonyítani a támadó előidézni szándékozott vagy eredményezett cselekményét és a védelmi helyzet következményét. Indifferens ugyanis a támadás és a védekezés következménye, mert csak az számít, hogy a védelmi cselekményre szükség volt-e.³⁷ A kérdés viszont az, hogy tényleg jó lenne-e, ha a szükségesség dogmatikáját a verbális bűncselekményekre is alkalmaznánk. Úgy vélem, hogy a Kúria kizárási okának háttérében valójában ez a dilemma állhatott. A felvetés megválaszolása esetén ugyanis ki kellene alakítani egy gyakorlatot arra, hogy hol is lenne az a határvonal, amely megengedhetőnek tekinthető a verbális cselekményekkel szemben.

Az aggály nem véletlen, azonban a jogforrási hierarchia értelmében törvény nem lehet ellentétes az alaptörvénnyel, ezért az alaptörvény V. cikkének ellentmondó gyakorlat kialakítására nincs lehetősége. Következésképpen, mivel sem maga az alaptörvény, sem pedig az Alkotmánybíróság nem rekesztette ki az alaptörvény V. cikkének alkalmazhatóságának köréből a verbális bűncselekményeket, ezért azt a jogos védelem dogmatikájából sem lehetséges kizárni. Ennek okán pedig – ahogy a többi esetben, így ebben is – a szükségesség fogalmát kell megfelelően alkalmazni.

A magam részéről ugyan nem kívánom meghatározni egy joggyakorlattal szembemenő következtetés védekezésének határát, azonban elméleti alapon felvetek néhány gondolatot. Ha egy verbális bűncselekmény esetén a sértettnek jogában állhat az elkövető száját befogni, akkor az megalázó mivolt esetén a tetteges becsületsértés minősítését is előidézheti. Ha ezek alapján a tetteges becsületsértés mint védelmi cselekmény lehetséges, akkor egy pofon, amely szintén e minősítést vonná maga után, megengedhető-e a becsületet sértő jogtalan támadás elhárítása céljából? Mivel jelen védelmi cselekmény csak a jogtalan verbális támadás elhárítására irányulna, ezért ennél magasabb szükségességről aligha beszélhetnénk, ugyanis verbális cselekmény esetén a szükségesség csak annyit jelenthet, hogy a személy elhallgasson. Ha azonban az elkövető a védekező személlyel szemben a védelmi cselekmény hatására erőszakos cselekményt alkalmazna, akkor a szükségesség kérdésének megállapítására már az erőszakos cselekménnyel szemben alkalmazandó védekezési lehetőségek lennének alkalmazhatók.

³⁷ Belovics Ervin: Jogalkotói tévedések az új büntető törvénykönyvben. In: Finszter Géza – Köhalmi László – Végh Zsuzsanna (szerk.): Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2016, 184. o.

Változás kilátásban?

Az alkotmányjogi panasz az új alaptörvény egyik jelentős újításának tekinthető. Ezen intézmény segítségével az Alkotmánybíróság a jogrendszer egy-egésítésére törekszik, illetve rendkívüli jogorvoslat formájában lehetőséget nyújt az alaptörvényt sértő jogszabályok és ítéletek felülvizsgálatára. Ez történik a rágalmozás és becsületsértés alkotmányos alapjával is, ugyanis az utóbbi három évben több alkotmányjogi panasz is érintette a két tényállás dogmatikáját. Az intézménnyel az Alkotmánybíróság a bírói hierarchia csúcsára kerülve, alapjogi kérdésekben még a Kúria döntéseit is megváltoztathatja. Következésképpen, mivel az Alkotmánybíróság határozata kötelező erővel bír a bírói gyakorlatra, ezért elegendő egy eset, amely során az érintett személy az ellene irányuló verbális bűncselekménnyel szemben jogos védelem címén valamilyen tényállást megvalósítana. Ha az érintett személy a jogos védelmet – vélhetően a 4/2013. BJE határozatra hivatkozva – elutasító bírói döntés ellen alkotmányjogi panaszt terjeszt elő, akkor azt befogadhatják. Ebben az esetben pedig már nem a Kúria 4/2013. BJE határozata lenne az ítélet alapja, hanem az Alkotmánybíróság az alaptörvény alapjogi rendelkezéseiből kiindulva, megállapíthatná az adott ügy alkotmányellenességét, módosításra kötelezve ezzel a Kúria jogegységi gyakorlatát.³⁸

Összegzés

A tanulmány valójában egyetlen kérdésre leszűkíthető, mégpedig arra, hogy lehet-e szankcionálandó cselekménnyel védekezni a becsületet sértő jogtalan támadás ellen. Ha a válasz igen, akkor lehetőség van a jogos védelemre, ha pedig nem, akkor helyesnek tekinthető a 4/2013. BJE határozatban megállapított kirekesztés. Álláspontom szerint a kérdés valójában nem is kérdés, ugyanis a jogos védelem dogmatikája pont akkor alkalmazandó, ha egy különös részi tényállást valósítanak meg a védekezés érdekében. Ha ez a védendő érték az emberi méltóság, akkor a jogi tárgy megóvása érdekében a jogos védelem követelményeinek megfelelően elkövetett, szankcionálandó cselekményt megvalósító, védelmi cselekmény nem tekinthető bűncselekménynek.

³⁸ Amennyiben azonban az Alkotmánybíróság a meglátásommal ellentétes álláspontra jutna, akkor a változt megoldáshoz hasonlóan, de a Kúria jogegységi határozatában megállapítottak elfogadásával, ki-küszöbölne a jelenleg fennálló rendszerbeli problémát.

A problémát illetően igaza van a Kúriának abban, hogy a szükségesség követelményét nem szívesen terjeszti ki a verbális bűncselekményekkel szembeni védekezésre, ugyanis a felvetés érzékeny határvonalat érint. Mindemellett úgy vélem, hogy a jogos védelem tekintetében nem ez lenne az első olyan változás, amellyel szemben visszaélészerű kritikát fogalmaznak meg. A szituációs jogos védelem újításában többen kételkedtek, azonban annak dogmatikáját mára már elfogadják.

Tóth Mihállyal egyetértve, elengedhetetlennek tartom a klasszikus jogos védelem határainak pontos meghúzását is.³⁹ Nem értek egyet azonban azzal, hogy a verbális bűncselekményekkel szembeni védekezési lehetőség továbbra is a nélkülözhetetlen dogmatikai kivétel legyen. Miért lennének fontosabbak a javak, mint az emberi méltóság? Miután a jogegységi határozat a javak tekintetében – közvetlen erőszak hiányában – a támadó életének kioltásának tilalmát határozza meg határvonalként, addig a verbális bűncselekményekkel szembeni jogos védelem alkalmazását teljes mértékben kizárja. Mind az emberi méltóság, mind pedig a tulajdonhoz való jog alapjog. Az alapjogi hierarchia tekintetében azonban az emberi méltóság az abszolút alapjog, amely az emberi személy minőségét is alkotja.

Mindezek alapján pedig úgy vélem, hogy indokolatlan a verbális bűncselekményeket kizárni a jogos védelem köréből, ugyanis a jogrendszer fel van készítve az így előálló problémákra. Egy jól működő jogállamban pedig egy állampolgár sem köteles tűrni, hogy sérelmére bűncselekményt okozzanak, ezért igenis eszközt kell adni a kezekbe, hogy védelmezhessék a legjobban körbebástyázott alapjogukat, az emberi méltóságot.

³⁹ Tóth Mihály: i. m. 574. o.